

Adoptie-project Heemschut Noord-Brabant functioneert goed

Karnhuisje Demen een ambachtelijk-industrieel monument

Op 8 september 1989, daags voor Open Monumentendag, werd het adoptie-monument van Heemschut in de provincie Noord-Brabant, een gerestaureerd karnhuisje in Demen bij Ravenstein, op ceremoniële wijze in gebruik genomen. Alle genodigden, waaronder hoofdsponsor DMV Campina konden aanschouwen hoe er in vroegere dagen van melk boter werd gemaakt. Een ingehuurd paard draaide, wat onwennig, zijn rondjes in het donkere gebouwtje.

Op deze wijze werd de gereconstrueerde rosmolen in beweging gezet, waardoor, via een overbrenging, in een belendend karnvertrek de karnpol in een grote karnton op en neer bewoog. Omdat de karnton, een bruikleen van het Landbouwhisto-

kerserse monument op zich heeft genomen.

Dit alles mag aanleiding zijn tot grote tevredenheid. Toch willen we bij deze restauratie ook enige kanttekeningen plaatsen. Op de eerste plaats is gebleken, dat het geen eenvoudige

zaak is een ogenschijnlijk krakkemikkig doch historisch gezien waardevol gebouwtje te behouden. Men heeft te maken met een onbeschermd object in particuliere handen en als zodanig deel uitmakend van het erf van een agrariër, die 'met de tijd mee wil'. Het kost de nodige overredings-

doorgaans niet op ingesteld. In het geval Demen is gekozen voor de oprichting van de heemkunde-kring 'Land van Ravenstein', die met de eigenaar een notarieel vastgelegde beheersovereenkomst heeft gesloten. Een belangrijke concessie, die men bij de restauratie heeft moeten doen, is het verplaatsen van het gebouw. De charme van een boerenerf is juist de logische situering van de bijgebouwen rondom het hoofdgebouw. Samen met de beplanting geeft dat schoonheid aan het geheel. Karnhuisjes stonden altijd vlak naast de spoelkeuken, waar de karnton stond. Om bedrijfstechnische redenen is in Demen het gebouw verplaatst naar een plek vlak naast de achtergevel van de stal. Wel kon men zodoende een gedeelte van de stalruimte herinrichten tot karnvertrek. In 1985 is in Noord-Brabant, naar Drents voorbeeld, de Boerderijstichting Noord-Brabant opgericht. Het doel hiervan is het behoud cq herstel van het Brabantse erfgoed van boerderijen, boerenerven, agrarische bouwsels en beplanting. Men werkt o.a. samen met boerenorganisaties om geleidelijk aan te komen tot een betere, meer Brabantse inrichting van het platteland. Ook probeert men agrariërs meer bewust te maken van de schoonheid en het waardevolle van objecten, die hun functie verloren hebben. De keuze van de provinciale commissie voor de restauratie van een karnhuisje paste heel goed in deze doelstelling.

Het karnhuisje te Demen maakt namelijk deel uit van een betrekkelijk gaaf ensemble van een 18de eeuwse boerderij, een bakhuisje en een grote langsdeelschuur. Alles heel karakteristiek voor de Maasstreek. Door de opwaardering van een object kon tevens de stille hoop gekoesterd worden, dat de vonk zou overslaan naar de andere gebouwen. Toen ik in het kader van dit artikel nog eens een bezoek bracht aan het karnhuisje moest ik echter tot mijn spijt constateren dat het bakhuisje inmiddels was gesloopt. □

Jos Bertens is lid van de prov. commissie Heemschut Noord-Brabant

Links op de foto: het karnhuisje

risch Museum te Wageningen, uit 1824 dateert en reeds lang met pensioen was, waren de duigen zodanig gekrompen, dat vulling met room louter verspilling zou betekenen. Bovendien zou het volgen van het hele karnproces de ceremonie te lang en te eentonig maken. Het in werking zien van een stukje oude ambachtelijke mechanica was voor de genodigden boeiend genoeg om de rest van het proces voor lief te nemen.

De firma *Gebr. Adraens*, molenbouwers uit Weert, had goed werk geleverd. *Campina*, die de kosten van dit binnenwerk voor zijn rekening had genomen was trots op deze tastbare herinnering aan een stukje oude Zuidnederlandse zuivel. De gemeente Ravenstein, die ook een ruime bijdrage heeft gedaan in de totale kosten ad f 50.000,- heeft ervoor gezorgd, dat het gebouwtje inmiddels is toegevoegd aan de rijkslijst van beschermde monumenten. De restauratie heeft tevens geleid tot de oprichting van een eigen heemkunde-kring in Ravenstein, die het beheer van het

kracht en tijd om de eigenaar tot behoud te bewegen. Dergelijke gesprekken kunnen doorgaans het meest vruchtbaar gevoerd worden door mensen uit de eigen omgeving. Dat dit in Demen tot succes heeft geleid is eens te meer een bewijs voor de stelling, dat men op het Brabantse platteland alleen iets kan bereiken als men letterlijk 'de boer op gaat'.

Beheersovereenkomst

Op de tweede plaats is het belangrijk een goede beheersovereenkomst te sluiten. Een karnhuis, dat gerestaureerd is, compleet met gerestaureerd binnenwerk, moet kunnen functioneren. Bij korenmolens is het gebruikelijk, dat men op ambachtelijke wijze koren maalt, bij een karnmolen ligt het economisch gewin moeilijker. Bovendien moet men bij de laatste de beschikking hebben over een paard, dat men zeer dier-onvriendelijk rondjes moet laten lopen. Het zal dus voorlopig blijven bij het op gezette tijden demonstreren van het mechanisme. De agrariër-eigenaar is hier